

POLAND

Treaty Series No. 23 (1948)

Exchange of Notes

between His Majesty's Government in the
United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland
and the Government of the Polish Republic

concerning Compensation for British Interests
affected by the Polish Nationalisation Law
of 3rd January, 1946

(with Minute and Annex)

Warsaw, 24th January, 1948

*Presented by the Secretary of State for Foreign Affairs
to Parliament by Command of His Majesty*

LONDON

HIS MAJESTY'S STATIONERY OFFICE

SIXPENCE NET

Cmd. 7403

EXCHANGE OF NOTES BETWEEN THE GOVERNMENT OF THE
UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN
IRELAND AND THE GOVERNMENT OF THE POLISH
REPUBLIC CONCERNING COMPENSATION FOR BRITISH
INTERESTS AFFECTED BY THE POLISH NATIONALISATION
LAW OF 3RD JANUARY, 1946

Warsaw, 24th January, 1948

No. 1

*His Majesty's Ambassador at Warsaw to the Polish Minister for
Foreign Affairs*

Your Excellency,

24th January, 1948

IN accordance with instructions from His Majesty's Principal Secretary of State for Foreign Affairs, I have the honour to inform you that His Majesty's Government in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland have examined the Minute concerning compensation for British interests affected by the Polish law of 3rd January, 1946, regarding the taking over by the State of the basic branches of the national economy, and the Annex thereto, which were signed on 31st October, 1947, by representatives of the Governments of the United Kingdom and Poland. Copies of the Minute and Annex thereto are attached to the present Note.

2. His Majesty's Government in the United Kingdom confirm the Minute and the Annex as set forth in the texts attached hereto.

I avail, &c.

(Sgd.)

D. ST. CLAIR GAINER.

MINUTE CONCERNING COMPENSATION FOR BRITISH INTERESTS
AFFECTED BY THE POLISH LAW OF 3RD JANUARY, 1946,
REGARDING THE TAKING OVER BY THE STATE OF THE
BASIC BRANCHES OF THE NATIONAL ECONOMY⁽¹⁾

I.—DEFINITIONS

1. For the purposes of the present Minute, the following definitions shall apply:—

- (a) "British subjects" shall mean all British subjects and British-protected persons belonging to the United Kingdom or to any colonies, overseas territories, or protected or mandated territories of the United Kingdom.
- (b) "British claimants" shall mean all physical persons who were British subjects on 3rd January, 1946 (and their heirs and legal representatives), and all companies and firms constituted before 3rd January, 1946, under the laws of the United Kingdom or of any of the territories specified in (a) above, who—
 - (i) on 3rd January, 1946, owned or were shareholders in a company which owned an undertaking affected by the Nationalisation Law (hereinafter referred to as "British owners and shareholders");

⁽¹⁾ NOTE.—*Journal of Laws*, No. 3 of 5th February, 1946, Item 17.

- (ii) on 1st September, 1939, had (whether directly or through a nominee) a financial claim against the owner of an undertaking affected by the Nationalisation Law or a financial claim secured on or legally enforceable against any undertaking so affected (hereinafter referred to as "British creditors"); or
- (iii) on 3rd January, 1946, had any rights, not included in subparagraphs (i) and (ii) above, against the owner of an undertaking affected by the Nationalisation Law.

Where provision is made by paragraph 10 of the present Minute for the grant of compensation to British owners and shareholders with respect to interests held indirectly or through the medium of subsidiary companies, the provisions of the present minute will apply to them as though they were included within the definition of "British owners and shareholders" set forth in this subparagraph.

(c) "Poland" shall mean the territories which at the date of signature of the present Minute are under the administration of the Polish Government.

2. The grant of compensation, in accordance with the provisions of the present Minute, to any British claimant who became a British subject after September, 1939, shall in each case be subject to prior study in the United Kingdom-Polish Mixed Commission mentioned in paragraph 25 below (hereinafter referred to as "the Mixed Commission").

II.—GENERAL PRINCIPLES OF COMPENSATION

3. Compensation to British owners and shareholders under article 7 of the Polish Law of 3rd January, 1946, regarding the taking over by the State of the basic branches of the national economy (herein, both in the present Minute and in the Annex thereto, referred to as "the Nationalisation Law") shall be so assessed as to be adequate and so paid as to be effective. Compensation to other British claimants shall be assessed and paid in accordance with the same principle.

4. Any proposals by individual British claimants for the settlement of compensation claims or for exemption from nationalisation as part of or in connexion with new trading arrangements will be sympathetically considered by the competent Polish authorities.

5. Except in cases where any special arrangement may be agreed between the Polish authorities and any individual British claimant, compensation shall be payable in compensation securities issued by the Polish Government.

6. Compensation securities shall be divided into two classes:—

- (a) Negotiable sterling securities expressed and payable in sterling to be delivered to the claimant in the United Kingdom; and
- (b) Zloty securities fully negotiable and marketable in Poland, expressed and payable in zloty.

7. The Polish Government undertake to provide sterling at due dates, in accordance with the service plan mentioned in paragraph 8 below, to meet the service of the sterling securities referred to in paragraph 6 (a) above.

8. The Government of the United Kingdom and the Polish Government undertake that the provisions of the service plan for compensation securities shall

be the subject of later discussion in the Mixed Commission. The Government of the United Kingdom agree for their part that, when the service plan for compensation securities is being drawn up, account shall be taken of the progress of Polish economic recovery and the prospective Polish balance of payments.

9. Compensation securities shall be free of all Polish taxes and duties now existing or imposed hereafter.

III.—PRINCIPLES OF COMPENSATION TO BRITISH OWNERS AND SHAREHOLDERS

10.—(a) The Polish Government will grant compensation to British owners and shareholders to the extent of their interests as owners of, or as shareholders in companies which owned, any of the following undertakings:—

- (i) Undertakings nationalised under article 3 of the Nationalisation Law; or
- (ii) Undertakings nationalised under article 2 of the Nationalisation Law owned by companies having their legal seat in Poland.

(b) The Polish Government will grant compensation to British owners and shareholders to the extent of their interests as owners of, or as shareholders in companies which owned, undertakings nationalised under article 2 of the Nationalisation Law owned by companies having their legal seat within the present administrative boundaries of Germany, if—

- (i) the combined shareholding of United Nations nationals, whether held directly or indirectly, including holding through the medium of subsidiary companies, amounts to 90 per cent. or more of the total shareholding in the company; or
- (ii) although such combined shareholding is less than 90 per cent., substantially the whole assets of the company were, on 1st September 1939, located in Poland.

(c) The Polish Government will also grant compensation to British owners and shareholders to the extent of their interests, in companies which owned undertakings mentioned in sub-paragraph (a) of this paragraph, held indirectly through companies having their legal seat within the present administrative boundaries of Germany, if—

- (i) the combined shareholding of United Nations nationals, whether held directly or indirectly, including holding through the medium of subsidiary companies, amounts to 90 per cent. or more of the total shareholding in the company which owned the undertaking; or
- (ii) although such combined shareholding is less than 90 per cent., substantially the whole assets of the company were, on 1st September 1939, located in Poland.

(d) The Polish Government will also grant compensation to British owners and shareholders to the extent of their interests held indirectly through United Nations nationals, whether such nationals are physical or legal persons, including subsidiary companies, unless there is an agreement between the Polish Government and the Government of a country other than the United Kingdom providing compensation for such interests, in which case such agreement will apply.

11. No compensation will be paid by the Polish Government in respect of British interests in an undertaking nationalised under article 2 of the Nationalisation Law if, at any time since 30th January, 1933, the undertaking has been primarily engaged in the production of arms, ammunition, or equipment designed solely for warlike purposes, unless the use of the undertaking

such production was the result of unilateral action by the German authorities.

12. Compensation awarded to British owners and shareholders in accordance with the provisions of paragraph 10 (a) (iii) and (b) above shall be paid to them direct.

13.—(a) Sterling securities will be issued to British owners or shareholders where there has been an investment of capital as defined in this paragraph. The British owner or shareholder or his predecessor in title, in respect of an undertaking which has been nationalised, subject to the proviso that where the predecessor in title was a German national the transfer of title took place before 1st September, 1939.

(b) The ratio of compensation payable in sterling securities to that payable in zloty securities will be related to the ratio of capital investment, as defined in this paragraph, to other investments, but due regard will be paid to the circumstances of individual cases.

(c) For the purposes of the present Minute, "investment of capital" will mean:—

- (i) Investments made by transferring sterling to Poland.
- (ii) Investments made by transferring other currency to Poland at a time when such currency was convertible into sterling.
- (iii) Accumulation or re-investment in Poland of undistributed profits in zloty at a time when the zloty was convertible into sterling.
- (iv) Introduction into the undertaking of any items of property which may be agreed to constitute an investment of capital.
- (v) Rendering, in pursuance of a contractual obligation, of any substantial technical or economic assistance or other services which, after discussion by the Mixed Commission, may be agreed to constitute an investment of capital.

14. So far as compensation to British owners and shareholders is not paid in sterling securities, it will be paid in zloty securities.

IV.—PRINCIPLES OF COMPENSATION TO BRITISH CREDITORS

15. Where the financial claims of British creditors lie against the owners of undertakings nationalised under article 3 of the Nationalisation Law, the Polish Government agree that the discharge of such claims shall be a prior charge on the compensation payable to the debtors, due regard being paid to the priorities of creditors as between themselves in accordance with their contractual rights under Polish law. Such prior charge shall entitle the British creditor to receive satisfaction of his debt in the form of compensation in sterling securities.

16.—(a) Where the financial claims of British creditors lie against the owners of undertakings nationalised under article 2 of the Nationalisation Law, the Polish Government will grant compensation to British creditors in sterling securities—

- (i) Are or, immediately prior to nationalisation, were secured on, whether by debenture, bond, mortgage or otherwise, or legally enforceable against such undertakings, provided that no compensation will be granted if the debtor is a company having its legal seat within the present administrative boundaries of Germany unless substantially the whole assets of the company are located in Poland; or
- (ii) Are in respect of sums which constituted or resulted in an investment of capital within the meaning of paragraph 13 (c) above.

(b) The Polish Government will take such steps as may be necessary to enable such British creditors to be recognised as having claims against undertakings nationalised under article 2 of the Nationalisation Law and will make arrangements to enable them to secure appropriate satisfaction of their claims. The Polish Government will communicate to the Government of the United Kingdom through the Mixed Commission the arrangements they propose for this purpose.

(c) Compensation for British creditors' claims under this paragraph shall not exceed the sum which would be payable to the British creditors, in accordance with the provisions of the present Minute, if compensation for the nationalised undertaking were payable to the owner of the undertaking.

(d) Compensation awarded to British creditors under this paragraph shall be paid to them direct.

17.—(a) Sterling securities will be issued to British creditors where sums in respect of which they have financial claims, constituted or resulted in an investment of capital within the meaning of paragraph 13 (c) above.

(b) Zloty securities will be issued to British creditors in respect of financial claims other than those included in sub-paragraph (a) of this paragraph.

18.—(a) Where zloty securities are issued in respect of financial claims repayable by contract in sterling or in other foreign currency which was convertible into sterling at the time when the debt was incurred, the nominal zloty value of the securities at the date of issue will be equivalent to the sum in sterling which would have been payable if compensation had been paid in sterling.

(b) In calculating the nominal value of these securities the rate of exchange applicable shall be the par value of the zloty established under the articles of the International Monetary Fund. In the event of such par value not having been so established at the date of issue of the securities, the rate of exchange applicable shall be the Warsaw official par value in force at that date.

(c) The Polish Government undertake to allow transfer across the exchanges of service payments on the zloty securities mentioned in sub-paragraph (a) of this paragraph as soon as the economic circumstances of Poland permit.

(d) If, after the date of issue of the securities, the par value of the zloty referred to in sub-paragraph (b) of this paragraph, varies in relation to the pound sterling by more than 10 per cent. in either direction, the Government of the United Kingdom and the Polish Government will consult together with a view to reaching a practical and equitable solution.

(e) Nothing in the above provisions of this paragraph shall prejudice the right of British creditors to submit proposals for the settlement in sterling of the financial claims mentioned in sub-paragraph (a) of this paragraph. Such proposals will be sympathetically considered by the competent Polish authorities.

V.—PRINCIPLES OF COMPENSATION TO BRITISH CLAIMANTS AS DEFINED IN PARAGRAPH 1 (b) (iii)

19. The Polish Government will grant compensation to British claimants as defined in paragraph 1 (b) (iii) above in accordance with the principles set forth in Parts II and III of the present Minute, but the application of these principles in the case of such British claimants shall be the subject of discussion in the Mixed Commission.

VI.—GENERAL PROVISIONS

20. In applying the provisions of the Nationalisation Law, in relation to copyright and industrial property, such as patent rights, trade names and trade marks, the Polish Government will observe the international conventions and agreements regarding copyright and industrial property.

21.—(a) If between 1st September, 1939, and 8th May, 1945, the rights or interests of British claimants in nationalised undertakings were affected by unilateral action on the part of German citizens or authorities, they shall have the right, within twelve months after the date of removal of the obstacles to the initiation of such proceedings, to initiate legal proceedings before the appropriate Polish court or other authority for the purpose of obtaining restoration of the position existing before that action.

(b) If the detriment to the rights or interests of a British claimant in a nationalised undertaking has been the result of a formal act in law, executed in circumstances in which the legal consequences of that act can be avoided under Polish law, the British claimant shall have the right, within twelve months after the removal of the obstacles to the initiation of such proceedings, to initiate legal proceedings before the appropriate Polish court or other authority for the purpose of obtaining cancellation of such formal act.

(c) For the purposes of sub-paragraphs (a) and (b) of this paragraph, the phrase "date of removal of the obstacles" shall mean the date of signature of the present Minute.

(d) Notwithstanding the provisions of sub-paragraphs (a) and (b) of this paragraph, the Polish court or other authority may refuse to entertain such proceedings unless the British claimant can prove that he was in fact unable to initiate such proceedings within the time-limit allowed under Polish law.

22.—(a) So soon as any British owner or shareholder has shown that he is a *bona fide* claimant, such British owner or shareholder, or his authorised representative, will be afforded, through the competent Polish authorities, all necessary facilities to present and prosecute his claim for compensation.

(b) The necessary facilities will include the right—

- (i) To visit nationalised undertakings;
- (ii) To obtain such information regarding the condition and value of nationalised undertakings as may reasonably be required for the presentation and prosecution of claims to compensation; and
- (iii) To participate in preparing detailed inventories of the elements of property of nationalised undertakings and to submit comments and explanations on the relevant protocols of delivery and receipt.

(c) Minority shareholders shall only have such facilities as they would have had by law, contract or custom if the undertaking had not been nationalised. If difficulties should arise regarding the provision of such facilities for minority shareholders, the Polish Government will give favourable consideration to any representations which the Government of the United Kingdom may make in this respect through the medium of the Mixed Commission.

(d) The circumstances in which facilities, similar to those mentioned in sub-paragraphs (a) and (b) of this paragraph, will be afforded to British creditors will be agreed through the medium of the Mixed Commission.

(e) The competent authorities in Poland and the United Kingdom will use their best endeavours to ensure that the facilities mentioned in this paragraph are made available and utilised with the minimum of delay.

23. The Polish Government confirm that they desire to settle questions of compensation to British claimants with the least possible delay and the

least possible expense to the claimants and undertake to communicate to His Britannic Majesty's Embassy in Warsaw the provisions to be adopted for this purpose.

24. As set forth in an exchange of letters made on this day's date between the signatories of the present Minute, the Polish Government will make the necessary arrangements for British claims to be concentrated in a Special Panel of the Compensation Commission to be set up in accordance with article 7 of the Nationalisation Law.

25. The Government of the United Kingdom and the Polish Government agree to the establishment of a Mixed Commission with terms of reference set forth in the annex to the present Minute.

26.—(a) If the Government of the United Kingdom consider that, having regard to all the circumstances of the case, the compensation awarded to any British claimant is inadequate, the question will be reconsidered between the two Governments with a view to a mutually satisfactory settlement. In default of agreement, the question shall, at the request of either Government, be referred for settlement to a Committee of Arbitration consisting of three members. One member shall be appointed by the Government of the United Kingdom, one member shall be appointed by the Polish Government, and the third, who shall not be either a British subject or a Polish citizen, shall be co-opted by agreement between the first two members.

(b) The Committee of Arbitration shall settle any such question, by majority vote, in accordance with the provisions of the present Minute.

27. The provisions contained in the present Minute will come into force on confirmation by the Government of the United Kingdom and the Polish Government.

28. The present Minute is done in duplicate, in English and in Polish, both texts being equally authentic.

For His Majesty's Government in the United Kingdom:
PHILIP BROAD.

For the Government of the Republic of Poland:
L. KUROWSKI.

Warsaw, 31st October, 1947.

ANNEX

Terms of Reference of the United Kingdom-Polish Mixed Commission

A.—General Provisions

1. A United Kingdom-Polish Mixed Commission (hereinafter referred to as "the Mixed Commission") is hereby established to perform the functions set forth in Part B of this annex. The Mixed Commission shall serve as the normal channel of communication between the Government of the United Kingdom and the Polish Government on any matter affecting British claimants arising out of the Nationalisation Law.

2. Within thirty days after the date of confirmation by the Government of the United Kingdom and the Polish Government of the Minute to which the present terms of reference form an annex, each Government shall appoint two permanent commissioners and shall communicate their names to the

er Government. Either Government, upon giving notice to the other Government, shall be entitled at any time to appoint additional temporary Commissioners.

3. Irrespective of their numbers, the United Kingdom Commissioners all together be entitled to one vote and the Polish Commissioners shall together be entitled to one vote.

4. Two United Kingdom Commissioners and two Polish Commissioners all together constitute a quorum of the Mixed Commission.

5. The Mixed Commission shall meet on such dates and for such periods as may be proposed by the permanent commissioners of either Government. Assent to such proposals shall not unreasonably be withheld.

6. In all respects other than as stated above, the Mixed Commission shall draw up its own rules of procedure.

—Functions

7. The functions of the Mixed Commission shall be:—

- (a) To discuss general questions of compensation to British claimants affected by the Nationalisation Law, including matters of procedure.
- (b) To formulate proposals for standards, rules and formulae for the assessment of compensation in implementation of article 7 of the Nationalisation Law.
- (c) To discuss the method of payment and questions of transfer of compensation to British claimants with particular reference to the service plan for compensation securities.
- (d) To discuss the application of—
 - (i) the Minute mentioned in paragraph 2 of this annex;
 - (ii) the two letters exchanged on this day's date between the signatories of the Minute mentioned in paragraph 2 of this annex; and
 - (iii) any other letters, minutes or documents agreed between the Government of the United Kingdom and the Polish Government regarding compensation to British claimants affected by the Nationalisation Law.
- (e) At the request of either Government, to endeavour to resolve any differences between the two Governments in respect of the interpretation or application of the Minute mentioned in paragraph 2 of this annex that may arise out of any individual case.
- (f) Such other functions as may from time to time be conferred upon the Mixed Commission by agreement between the Government of the United Kingdom and the Polish Government.

8. The Mixed Commission may make recommendations on any matter within its functions to the Government of the United Kingdom and to the Polish Government. Both Governments will give favourable consideration and endeavour to give effect to such recommendations.

9. In formulating the order provided for in article 7 (6) of the Nationalisation Law, the Polish Council of Ministers will seek to embody any proposals regarding standards, rules and formulae for the assessment of compensation drawn up by the Mixed Commission. In promulgating supplementary orders, they will similarly seek to embody any additional proposals regarding standards, rules and formulae drawn up by the Mixed Commission.

[Initials]

*The Polish Minister for Foreign Affairs to His Majesty's Ambassador
at Warsaw*

Warszawa, dnia 24 stycznia 1946 r.
Eksceleńco,
ZGODNIE z instrukcją mego Rządu mam zaszczyt zawiadomić Pana Rząd Polski zbadał protokół w sprawie odszkodowań za brytyjskie interesy dotknięte polską ustawą z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejęciu na własność Państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej jak i aneks do protokołu, który został podpisany dnia 31.10.1947 r. przez przedstawicieli Rządu Polskiego i Zjednoczonego Królestwa.

Odpisy protokołu i aneksu dołączone są do niniejszej noty.

Rząd Polski potwierdza protokół i aneks w brzmieniu ustalonym w tekstach załączonych przy niniejszym.

Z. MODZELEWSKI

PROTOKOŁ W SPRAWIE ODSZKODOWAŃ ZA INTERESY BRYTYJSKIE, DOTKNIĘTE POLSKĄ USTAWĄ Z DNIA 3 STYCZNIA 1946 R. O PRZEJĘCIU NA WŁASNOŚĆ PAŃSTWA PODSTAWOWYCH GAŁĘZI GOSPODARKI NARODOWEJ⁽¹⁾

I.—OKREŚLENIA

1. W Protokole niniejszym stosowane będą następujące określenia:

- (a) "Obywatele brytyjscy," przez co rozumie się wszystkich obywateli brytyjskich i osoby, pozostające pod ochroną brytyjską i przynależne do Zjednoczonego Królestwa, lub do którejkolwiek kolonii, obszaru zamorskiego, lub innych obszarów, znajdujących się pod protektorem lub mandatem Zjednoczonego Królestwa;
- (b) "Brytyjskie osoby zainteresowane, ("British claimants"), przez co rozumie się wszystkie osoby fizyczne, które posiadały obywatelstwo brytyjskie w dniu 3 stycznia 1946 r. (oraz ich dziedziców i przedstawicieli prawnych), a także wszystkie spółki i firmy utworzone przed 3 stycznia 1946 r. na podstawie praw Zjednoczonego Królestwa, lub któregośkolwiek z obszarów wymienionych powyżej w (a), które
- (i) w dniu 3 stycznia 1946 r. były właścicielami lub udziałowcami w spółce, która posiadała na własność przedsiębiorstwo dotknięte ustawą o upaństwowieniu (nazywane w dalszym ciągu "brytyjskimi właścicielami i udziałowcami");
- (ii) w dniu 1 września 1939 r. miały (czy to bezpośrednio, czy też za pośrednictwem agenta—"nominee") roszczenia finansowe w stosunku do właściciela przedsiębiorstwa dotkniętego ustawą o upaństwowieniu, lub roszczenia finansowe zabezpieczone na jakimkolwiek przedsiębiorstwie tego rodzaju, lub podlegające egzekucji prawnej z takiego przedsiębiorstwa (nazywane w dalszym ciągu "brytyjskimi wierzycielami") lub
- (iii) w dniu 3 stycznia 1946 r. posiadały jakiekolwiek prawa nieobjęte punktami (i) i (ii), w stosunku do właściciela przedsiębiorstwa, dotkniętego ustawą o upaństwowieniu.

⁽¹⁾ Dziennik Ustaw R.P. Nr. 3 z dnia 5 lutego 1946 r., poz. 17.

Ilekroć paragraf 10 niniejszego Protokołu przewiduje przyznanie odszkodowania właścicielom i udziałowcom brytyjskim z tytułu interesów posiadanych pośrednio lub poprzez spółki pomocnicze, postanowienia niniejszego Protokołu będą miały zastosowanie tak, jak gdyby objęci oni byli określeniem "brytyjskich właścicieli i udziałowców," sformułowanym w niniejszym paragrafie p. (b).

(c) "Polska" przez co rozumie się obszary, na których władzę sprawuje Rząd Polski w dniu podpisania niniejszego Protokołu.

2. Przyznanie odszkodowania, zgodnie z postanowieniami niniejszego protokołu, brytyjskiej osobie zainteresowanej ("British claimant"), która była obywatelstwem brytyjskie po 1 września 1939 r., będzie w każdym przypadku przedmiotem uprzedniego badania w Polsko-Brytyjskiej Komisji mieszanej, wspomnianej w paragrafie 25 (nazywanej w dalszym ciągu Komisją Mieszaną").

II.—OGÓLNE ZASADY ODSZKODOWAŃ

3. Odszkodowania dla brytyjskich właścicieli i udziałowców zgodnie z art. 7 polskiej ustawy z dnia 3 stycznia 1946 r. o przejściu na własność państwa podstawowych gałęzi gospodarki narodowej (zwanej zarówno w tym protokole jak i w Załącznikach "ustawą o upaństwowieniu") będzie odpowiednio wymierzone i uiszczane efektywnie. Odszkodowanie dla innych brytyjskich osób zainteresowanych ("British claimants") będzie wymierzone i uiszczane zgodnie z powyższą zasadą.

4. Właściwe władze polskie zyczliwie rozpatrzą propozycje poszczególnych brytyjskich osób zainteresowanych ("British claimants") w sprawie ułatwienia roszczeń odszkodowawczych lub wyłączenia przedsiębiorstw spod państwowienia w ramach lub w związku z nowym układem stosunków handlowych.

5. Odszkodowanie będzie płatne w wypuszczonych przez Rząd Polski uszkodzonych papierach wartościowych, ze skutkiem prawnym od dnia państwowienia, z wyjątkiem przypadków, w których zawarte zostaną odrębne układy między władzami polskimi a poszczególnymi brytyjskimi osobami zainteresowanymi ("British claimants").

6. Odszkodowawcze papiery wartościowe będą dzielić się na dwie kategorie:

(a) przenośne papiery wartościowe sterlingowe, opiewające na funty sterlingi i płatne w funtach sterlingach, doręczalne osobie zainteresowanej ("claimant"), na obszarze Zjednoczonego Królestwa, oraz

(b) papiery wartościowe złotowe, przenośne i zbywalne bez ograniczeń w Polsce, opiewające na złote i płatne w złotych.

7. Rząd Polski podejmuje się dostarczenia funtów sterlingów we właściwych terminach, zgodnie z planem obsługi, powołanym w paragrafie 8, planem obsługi sterlingowych papierów wartościowych, o których mowa w paragrafie 6 (a).

8. Rząd Polski i Rząd Zjednoczonego Królestwa zgodne są co do tego, że warunki planu obsługi odszkodowawczych papierów wartościowych powołanów będą przedmiotem późniejszej wymiany zdań w łonie Komisji mieszanej. Rząd Zjednoczonego Królestwa zgadza się ze swej strony, że przy sporządzaniu planu obsługi odszkodowawczych papierów wartościowych będzie pod uwagę wzięty postępowanie odbudowy gospodarczej Polski i przewidywany polski bilans płatniczy.

9. Odszkodowawcze papiery wartościowe będą wolne od wszelkich obecnych i przyszłych polskich podatków i opłat.

III.—ZASADY ODSZKODOWANIA BRYTYJSKICH WŁAŚCICIELI I UDZIAŁOWCÓW

10.—(a) Rząd Polski przyzna odszkodowanie brytyjskim właścicielom udziałowcom do wysokości ich interesów jako właścicieli lub udziałowców spółek, posiadających następujące przedsiębiorstwa:

- (i) przedsiębiorstwa upaństwowione na podstawie art. 3 ustawy upaństwowieniu, lub
- (ii) przedsiębiorstwa upaństwowione na podstawie art. 2 ustawy upaństwowieniu, o ile należą do spółek mających siedzibę prawną w Polsce.

(b) Rząd Polski przyzna odszkodowanie brytyjskim właścicielom udziałowcom do wysokości ich interesów jako właścicieli lub udziałowców spółek, posiadających przedsiębiorstwa upaństwowione na podstawie art. 2 ustawy o upaństwowieniu, mających siedzibę prawną w obecnych administracyjnych granicach Niemiec, jeżeli

- (i) razem wzięte udziały obywateli państw należących do Narodów Zjednoczonych, czy to bezpośrednio, czy też pośrednio wzięte udziałami poprzez spółki pomocnicze wynoszą łącznie dziewięćdziesiąt procent lub więcej kapitału udziałowego spółki, lub
- (ii) takie razem wzięte udziały nie osiągają wprawdzie dziewięćdziesiąt procent, jednakże aktywa spółki prawie w całości znajdowały się w dniu 1 września 1939 r. w Polsce.

(c) Rząd Polski przyzna również odszkodowanie właścicielom i udziałowcom brytyjskim do wysokości ich interesów w spółkach, posiadających przedsiębiorstwa, wymienione w punkcie (a) niniejszego paragrafu, jeżeli interesy te posiadane są poprzez spółki mające siedzibę prawną w obecnych administracyjnych granicach Niemiec, jeżeli

- (i) razem wzięte udziały obywateli państw należących do Narodów Zjednoczonych, czy to bezpośrednio czy też pośrednio wzięte udziałami poprzez spółki pomocnicze wynoszą dziewięćdziesiąt procent lub więcej kapitału udziałowego spółki, która posiada przedsiębiorstwo, lub
- (ii) takie razem wzięte udziały nie osiągają wprawdzie dziewięćdziesiąt procent, jednakże aktywa spółki prawie w całości znajdowały się w dniu 1 września 1939 r. w Polsce.

(d) Rząd Polski przyzna również odszkodowanie brytyjskim właścicielom i udziałowcom do wysokości interesów, posiadanych pośrednio przez obywateli państw należących do Narodów Zjednoczonych, bez względu na to, czy chodzi o osoby fizyczne, czy prawne, wraz ze spółkami pomocniczymi, chyba, że między Rządem Polskim a rządem innego państwa niż Zjednoczone Królestwo istnieje układ dotyczący odszkodowania za tego rodzaju interesy, w tym przypadku zostanie zastosowany ten ostatni układ.

11. Rząd Polski nie zapłaci odszkodowania za interesy brytyjskie w przedsiębiorstwach upaństwowionych na podstawie art. 2 ustawy upaństwowieniu, jeżeli po dniu 30 stycznia 1933 r. przedsiębiorstwo służyło w pierwszym rzędzie celom wytwarzania broni, amunicji lub sprzętu przeznaczonych wyłącznie dla celów wojennych, chyba że użyte przedsiębiorstwa dla takiej wytwórczości było następstwem jednostronnego aktu władz niemieckich.

12. Odszkodowanie, przyznane brytyjskim właścicielom i udziałowcom, na podstawie postanowień § 10 (a) (ii) i (b) będzie im wypłacane bezpośrednio.

13.—(a) Brytyjcy właściciele i udziałowcy otrzymają sterlingowe papiery wartościowe w przypadkach kiedy oni lub ich poprzednicy prawni dokonali przedsięwzięcia upaństwowionym inwestycji kapitałowej, określonej w poprzednim paragrafie, z tym zastrzeżeniem, że w przypadku, gdy jego przedmiotem prawnym był obywatel niemiecki przeniesienie jego prawa nastąpiło przed dniem 1 września 1939 r.

(b) Stosunek odszkodowania płatnego sterlingowymi papierami wartościowymi do odszkodowania płatnego złotowymi papierami wartościowymi będzie odpowiadał stosunkowi inwestycji kapitałowych, określonych w niniejszym paragrafie do innych inwestycji z należytym uwzględnieniem okoliczności szczególnych przypadków.

(c) W Protokole niniejszym przez "inwestycję kapitałową" rozumie się:

- (i) inwestycje dokonane w drodze transferu funtów sterlingów do Polski;
- (ii) inwestycje dokonane w drodze transferu do Polski innej waluty w czasie, gdy była ona wymierna na funty sterlingi;
- (iii) akumulację lub reinwestycje w Polsce nierozdzielonych zysków w złotych w czasie, gdy złote były wymierne na funty sterlingi;
- (iv) wniesienie do przedsiębiorstwa składników majątkowych, które mogą być zgodnie uznane za inwestycję kapitałową;
- (v) świadczenie, w wykonaniu zobowiązań umownych takiej istotnej pomocy technicznej lub gospodarczej lub innych usług, które po wymianie zdań w łonie Komisji Mieszanej mogą być zgodnie uznane za inwestycję kapitałową.

14. W tej mierze, w jakiej brytyjcy właściciele i udziałowcy nie otrzymają odszkodowania w sterlingowych papierach wartościowych, otrzymają je w złotych papierach wartościowych.

IV.—ZASADY ODSZKODOWANIA WIERZYCIELI BRYTYJSKICH

15. O ile wierzyciele brytyjscy mają roszczenia finansowe do właścicieli przedsiębiorstw upaństwowionych na podstawie art. 3 ustawy o upaństwowieniu, Rząd Polski zgadza się, by roszczenia takie korzystały z pierwszeństwa zaspokojenia z odszkodowania płatnego dłużnikom z należytym uwzględnieniem kolejności poszczególnych wierzycieli zgodnie z ich prawami umownymi na podstawie prawa polskiego. Takie pierwszeństwo zaspokojenia będzie równało wierzyciela brytyjskiego do zaspokojenia swej wierzytelności w stacji odszkodowawczych papierów wartościowych.

16.—(a) W przypadku, gdy roszczenia finansowe wierzycieli brytyjskich dotyczą się przeciw właścicielom przedsiębiorstw upaństwowionych na podstawie art. 2 ustawy o upaństwowieniu Rząd Polski przyzna odszkodowanie wierzycielom brytyjskim, których roszczenia

- (i) są, lub bezpośrednio przed upaństwowieniem były zabezpieczone na takich przedsiębiorstwach skrytem dłużnym (debenture), obligacjami, hipoteką czy też w inny sposób, albo też podlegały egzekucji prawnej z takich przedsiębiorstw z zastrzeżeniem, że odszkodowanie nie będzie przyznane, jeżeli dłużnikiem jest spółka, mająca siedzibę prawną w obecnych administracyjnych granicach Niemiec, chyba, że aktywa spółki prawie w całości znajdują się w Polsce; albo
- (ii) odnoszą się do sum, które stanowiły inwestycję kapitałową, lub z których powstała taka inwestycja w rozumieniu paragrafu 13 (c).

(b) Rząd Polski podejmie niezbędne kroki, by umożliwić takim wierzycielom brytyjskim uzyskanie stwierdzenia, iż posiadają roszczenia do przedsiębiorstw upaństwowionych na podstawie art. 2 ustawy o upaństwowieniu, wyda zarządzenia, ażeby umożliwić im zabezpieczenie stosownego zaspokojenia ich roszczeń. Rząd Polski powiadomi Rząd Zjednoczonego Królestwa za pośrednictwem Komisji Mieszanej o zarządzeniach zamierzonych w tym celu.

(c) Odszkodowanie roszczeń wierzycieli brytyjskich oparte na przepisach niniejszego paragrafu nie może przekroczyć kwoty, która byłaby im płatna w myśl postanowień niniejszego Protokołu, gdyby odszkodowanie upaństwowione przedsiębiorstwo było płatne właścicielowi przedsiębiorstwa.

(d) Odszkodowanie przyznane brytyjskim wierzycielom z mocy niniejszego paragrafu będzie im wypłacone bezpośrednio.

17.—(a) Wierzyciele brytyjscy otrzymają sterlingowe papiery wartościowe o ile sumy będące podstawą ich roszczenia finansowego, stanowiły inwestycje kapitałową, lub o ile z nich powstała taka inwestycja w rozumieniu paragrafu 13 (c).

(b) Wierzyciele brytyjscy otrzymają złotowe papiery wartościowe o ile roszczenia finansowe inne, niż objęte punktem (a) niniejszego paragrafu.

18.—(a) W odniesieniu do roszczeń finansowych, które na podstawie umowy miały być płatne w funtach sterlingach lub innej walucie zagranicznej wymiennej na funty sterlingi w czasie, gdy dług został zaciągnięty, wydane zostaną złotowe papiery wartościowe, których nominalna wartość w chwili wydania będzie odpowiadać sumie funtów sterlingów, która byłaby im płatna, gdyby odszkodowanie było płatne w funtach sterlingach.

(b) Przy obliczaniu nominalnej wartości tych papierów wartościowych stosowanym kursem przeliczeniowym będzie parytet złotego, ustalony podstawie przepisów Międzynarodowego Funduszu Monetarnego. W przypadku, gdyby parytetu takiego nie ustalono w powyższy sposób do chwili wydania papierów wartościowych, stosowanym kursem przeliczeniowym będzie urzędowy parytet obowiązujący w tym dniu w Warszawie.

(c) Rząd Polski podejmuje się zezwolić na transfer wypłat z tytułu obsługi złotych papierów wartościowych, wymienionych w punkcie (b) niniejszego paragrafu, skoro pozwolą na to warunki gospodarcze Polski.

(d) Jeżeli, po dniu wydania papierów wartościowych, parytet złotego wymieniony w punkcie (b) niniejszego paragrafu zmieni się w stosunku do funta sterlinga o więcej niż o dziesięć procent w którymkolwiek kierunku, Rząd Polski i Rząd Zjednoczonego Królestwa naradzą się, mając na względzie osiągnięcie praktycznego i słusznego rozwiązania.

(e) Żadne postanowienie niniejszego paragrafu nie pozbawia wierzycieli brytyjskich prawa do przedłożenia propozycji w sprawie zaspokojenia ich roszczeń w funtach sterlingach roszczeń finansowych, wymienionych w punkcie (b) niniejszego paragrafu. Propozycje takie zostaną życzliwie rozpatrzone przez właściwe władze polskie.

V.—ZASADY ODSZKODOWAN BRYTYJSKICH OSÓB ZAINTERESOWANYCH ("BRITISH CLAIMANTS") OKREŚLONYCH W PARAGRAFIE 1 (b) (iii)

19. Rząd Polski przyzna odszkodowanie brytyjskim osobom zainteresowanym ("British claimants"), określonym w paragrafie 1 (b) (iii) zgodnie z zasadami, ustalonymi w Części II i III niniejszego Protokołu, jednakże zastosowanie tych zasad do takich brytyjskich osób zainteresowanych ("British claimants") będzie przedmiotem dyskusji w łonie Komisji Mieszanej.

VI.—POSTANOWIENIA OGÓLNE

20. Stosując postanowienia ustawy o upaństwowieniu do praw autorskich i własności przemysłowej takiej, jak prawa patentowe, firmy i znaki towarowe, Rząd Polski będzie przestrzegał międzynarodowych konwencji i umów odnoszących się do praw autorskich i własności przemysłowej.

21.—(a) Jeżeli w okresie między 1 września 1939 r. a 8 maja 1945 r. prawa i interesy brytyjskich osób zainteresowanych ("British claimants") w upaństwowionych przedsiębiorstwach dotknięte zostały jednostronnym aktem władzy lub władz niemieckich, wymienione wyżej osoby zainteresowane ("claimants") w okresie dwunastu miesięcy od dnia ustania przeszkód będą mogły wszcząć przed właściwym sądem polskim, lub inną władzą, postępowanie prawne, zmierzające do przywrócenia stanu, jaki istniał przed wspomnianym aktem.

(b) Jeżeli zaś uszczerbek w prawach lub interesach brytyjskiej osoby zainteresowanej w upaństwowionym przedsiębiorstwie był wynikiem czynności prawnej, dokonanej w warunkach, które w myśl prawa polskiego uznają do uchylecia się od skutków prawnych tej czynności, brytyjska osoba zainteresowana ("British claimants") w okresie dwunastu miesięcy od dnia ustania przeszkód będzie mogła wszcząć przed właściwym sądem polskim, lub inną władzą, postępowanie prawne zmierzające do uchylecia wymienionej czynności prawnej.

(c) Przez użyte w punktach (a) i (b) niniejszego paragrafu określenie "dzień ustania przeszkód" rozumieć się będzie dzień podpisania niniejszego protokołu.

(d) Bez względu na postanowienia punktów (a) i (b) niniejszego paragrafu, Rząd polski, lub inną władzą, może odmówić wszczęcia takiego postępowania, jeżeli brytyjska osoba zainteresowana ("British claimant") nie wykaże, że w tym czasie nie miała możliwości wszczęcia takiego postępowania w terminie przewidzianym w prawie polskim.

22.—(a) Skoro właściciel lub udziałowiec brytyjski wykaże, że jest osobą zainteresowaną (claimant) *bona fide* właściwe władze polskie przyznają jemu prawo jego upoważnionemu przedstawicielowi wszelkie ułatwienia niezbędne dla dochodzenia i dochodzenia jego roszczenia odszkodowawczego.

(b) Niezbędne ułatwienia będą obejmować prawo:

- (i) zwiedzenia upaństwowionego przedsiębiorstwa,
- (ii) uzyskania informacji, dotyczących stanu i wartości upaństwowionego przedsiębiorstwa, które mogą być słusznie wymagane dla zgłoszenia i dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, oraz
- (iii) uczestniczenia w przygotowywaniu szczegółowych inwentarzy składników majątkowych upaństwowionego przedsiębiorstwa i zgłaszania, uwag i wyjaśnień do odnośnych protokołów zdawczo-odbiorczych.

(c) Udziałowcy mniejszościowi korzystać będą tylko z takich ułatwień, jakie mieliby na podstawie ustawy, umowy, lub zwyczaju, gdyby przedsiębiorstwo nie zostało upaństwowione. W razie trudności w poczynieniu takich ułatwień dla udziałowców mniejszościowych, Rząd Polski niezwłocznie rozpatrzy przedłożenia, które Rząd Zjednoczonego Królestwa poczyni w tym względzie za pośrednictwem Komisji Mieszanej.

(d) Warunki, w których miałyby być przyznawane wierzycielom brytyjskim ułatwienia, podobne do wymienionych w punktach (a) i (b) niniejszego paragrafu zostaną uzgodnione za pośrednictwem Komisji Mieszanej.

(e) Właściwe władze polskie oraz Zjednoczonego Królestwa poczynią wszelkie wysiłki, by zapewnić udostępnienie i wykorzystanie ułatwień,

wymienionych w niniejszym paragrafie z możliwie najmniejszym opóźnieniem.

23. Rząd Polski potwierdza, że pragnie załatwić sprawy odszkodowawcze dla brytyjskich osób zainteresowanych ("British claimants") z możliwie najmniejszym opóźnieniem i w sposób jak najmniej kosztowny dla osób zainteresowanych (claimants), oraz podejmuje się powiadomić Ambasadę Jego Królewskiej Mości w Warszawie o postanowieniach, jakie będą powzięte w tym celu.

24. Zgodnie z wymianą listów z dnia dzisiejszego między sygnatariuszami niniejszego Protokołu, Rząd Polski przedsięwzięnie potrzebne kroki dla skoncentrowania brytyjskich roszczeń odszkodowawczych w odrębnej komisji Komisji Odszkodowawczej, która ma powstać w myśl art. 7 ustawy o upaństwowieniu.

25. Rząd Polski i Rząd Zjednoczonego Królestwa zgadzają się na powołanie do życia Komisji Mieszanej o zakresie działania ustalonym w załączniku do niniejszego Protokołu.

26.—(a) Jeżeli Rząd Zjednoczonego Królestwa uzna, że wzięwszy pod uwagę wszystkie okoliczności danej sprawy, odszkodowanie przyznane brytyjskiej osobie zainteresowanej ("British claimant") nie jest odpowiednim, sprawa zostanie poddana ponownemu rozpatrzeniu przez oba Rządy w celu osiągnięcia obopólnie zadawalającego załatwienia. W razie niedojścia do porozumienia sprawa zostanie przekazana na wniosek jednego z Rządów do załatwienia Komisji Rozjemczej, składającej się z trzech członków. Jednym z członków mianuje Rząd Polski, drugiego—Rząd Zjednoczonego Królestwa, trzeciego zaś, który nie może być ani obywatelem polskim ani poddanym brytyjskim dokooptują zgodnie dwaj pierwsi członkowie.

(b) Komisja Rozjemcza będzie rozstrzygać każdą sprawę większością głosów, zgodnie z postanowieniami niniejszego Protokołu.

27. Postanowienia, zawarte w niniejszym Protokole wchodzi w życie chwilą zatwierdzenia przez Rząd Polski i Rząd Zjednoczonego Królestwa.

28. Protokół niniejszy został sporządzony w języku polskim i w języku angielskim, w dwóch egzemplarzach w każdym języku, przyczem oba teksty są jednakowo autentyczne.

Za Rząd Rzeczypospolitej Polskiej:

LEON KUROWSKI.

Za Rząd Jego Królewskiej Mości w Zjednoczonym Królestwie:

PHILIP BROAD.

Warszawa, 31 października 1947.

ZAŁĄCZNIK

Zakres działania Polsko-Brytyjskiej Komisji Mieszanej

A.—Postanowienia ogólne

1. Dla wykonywania czynności, wymienionych w części B niniejszego załącznika powołuje się Polsko-Brytyjską Komisję Mieszaną (w dalszym ciągu zwaną "Komisją Mieszaną"). Komisja Mieszana będzie służyła jako normalna droga porozumiewania się między Rządem Polskim, a Rządem

dnoczonego Królestwa we wszelkich sprawach, wynikających z ustawy o upaństwowieniu, a dotyczących brytyjskie osoby zainteresowane ("British claimants").

2. W ciągu trzydziestu dni od daty potwierdzenia przez Rząd Polski i Rząd Zjednoczonego Królestwa Protokołu, do którego niniejsze przepisy są załącznikiem, każdy z Rządów wyznaczy dwóych stałych członków Komisji Mieszanej i poda ich nazwiska drugiemu Rządowi. Każdy z Rządów za wiadomieniem drugiego Rządu będzie miał prawo wyznaczyć o każdym z dodatkowych czasowych członków Komisji Mieszanej.

3. Niezależnie od swej ilości brytyjscy członkowie Komisji Mieszanej będą mieć razem prawo do jednego głosu, a polscy członkowie Komisji Mieszanej będą mieć razem również prawo do jednego głosu.

4. Dwaj polscy członkowie i dwaj brytyjscy członkowie Komisji Mieszanej będą stanowili razem jej quorum.

5. Komisja Mieszana będzie się zbierać w terminach oraz na okresy, które proponują stali członkowie Komisji Mieszanej z ramienia któregoś z Rządów. Zgoda na te propozycje nie będzie odmawiana bez słuszných powodów.

6. Poza wyżej wymienionymi sprawami Komisja Mieszana opracuje własne przepisy proceduralne.

Czynności

7. Czynności Komisji Mieszanej będą następujące:

- (a) dyskusja ogólnych zagadnień, związanych z odszkodowaniem brytyjskich osób zainteresowanych ("British claimants"), dotkniętych ustawą o upaństwowieniu, włączając zagadnienia proceduralne;
- (b) formułowanie propozycji w sprawie norm, zasad i formuł dla wymierzania odszkodowania w rozwinięciu przepisów art. 7 ustawy o upaństwowieniu;
- (c) dyskusja metod płatności oraz zagadnień transferu odszkodowań na rzecz brytyjskich osób zainteresowanych ("British claimants"), w szczególności w odniesieniu do planu obsługi odszkodowawczych papierów wartościowych;
- (d) dyskusja zastosowania:
 - (i) Protokołu, wspomnianego w paragrafie 2 niniejszego załącznika;
 - (ii) dwóch listów, wymienionych w dniu dzisiejszym między sygnatariuszami Protokołu, wspomnianego w paragrafie 2 niniejszego załącznika;
 - (iii) jakichkolwiek innych listów, protokółów lub dokumentów, uzgodnionych między Rządem Polskim, a Rządem Zjednoczonego Królestwa w sprawach odszkodowań dla brytyjskich osób zainteresowanych ("British claimants"), dotkniętych ustawą o upaństwowieniu.
- (e) Usiłowanie wyrównania, na żądanie jednego z Rządów różnic, jakie mogą powstać między obu Rządami na tle jakiegokolwiek indywidualnego przypadku w sprawie wykładni lub stosowania Protokołu, wspomnianego w § 2 niniejszego załącznika;
- (f) wszelkie inne czynności, które od czasu do czasu mogą być Komisji Mieszanej zlecone w wyniku porozumienia między Rządem Polskim a Rządem Zjednoczonego Królestwa.

8. Komisja Mieszana może składać Rządowi Polskiemu oraz Rządowi Zjednoczonego Królestwa wnioski we wszelkich sprawach z zakresu działania. Oba Rządy będą przychylnie rozpatrywały takie wnioski, a również będą usiłowały wprowadzić je w życie.

9. Przy formułowaniu rozporządzenia wykonawczego, przewidzianego art. 7 ust. 6 ustawy o upaństwowieniu, polska Rada Ministrów będzie starała wprowadzić w życie opracowane przez Komisję Mieszaną wnioski dotyczące norm, zasad i formuł w sprawie wymierzania odszkodowania. Po wydawaniu dodatkowych rozporządzeń wykonawczych polska Rada Ministrów będzie podobnie starała się wprowadzić w życie dodatkowe wnioski w sprawie norm, zasad i formuł, opracowane przez Komisję Mieszaną.

(Translation)

Your Excellency,

Warsaw, 24th January, 1948

In accordance with instructions from my Government, I have the honour to inform you that the Polish Government examined the minute concerning compensation for British interests affected by the Polish decree of 3rd January 1946, on the taking over into State ownership of the basic branches of the national economy, and also the annex to the minute, which was signed on 31st October, 1947, by representatives of the Polish Government and of the Government of the United Kingdom.

Copies of the minute and annex are attached to this Note.

The Polish Government confirm the minute and annex in the form agreed on in the texts attached hereto.

(Sgd.) Z. MODZELEWSKI

LONDON
PRINTED AND PUBLISHED BY HIS MAJESTY'S STATIONERY OFFICE

To be purchased directly from H.M. Stationery Office at the following addresses:

York House, Kingsway, London, W.C.2; 13a Castle Street, Edinburgh, 2;

39-41 King Street, Manchester, 2; 1 St. Andrew's Crescent, Cardiff;

Tower Lane, Bristol, 1; 80 Chichester Street, Belfast

OR THROUGH ANY BOOKSELLER

1948

Price 6d. net